

Ontwikkeling
verloopt via
Opstapjes

Opstapjes in de ontwikkeling van je kind

Iedereen die de ontwikkeling van een kind 'aan den lijve' heeft meegemaakt weet, dat dit proces niet geleidelijk verloopt, maar 'hink-stap-sprong'. En al weet je wel dat een nieuwe stap voorwaarts er aan staat te komen, ineens is die er zomaar, toch nog onverwachts.

Dat begint al bij de geboorte: op het ene moment loop je nog met een bolle buik, en dán is die buik ineens plat, en lig je met een baby in je armen.

Dan volgt al meteen de check 'of alles erop en eraan zit' (vaak al eerder, tijdens de Echo-controles in de baarmoeder). [Jongetje of meisje](#) *, tien vingertjes, tien teentjes (daar is zelfs een liedje over), neus, ogen – op wie lijkt hij? Maar natuurlijk eerst, of hij wel levensvatbaar is. Op veel plekken in de wereld, waar dat overleven minder vanzelfsprekend is dan hier, krijgt een baby pas na een week zijn naam – tot dan neemt men aan, dat de baby nog in een 'tussenwereld' verkeert, nog niet bij ons in de mensenwereld, maar ook niet meer bij de wereld der voorouders en geesten. En als het na een week nog steeds goed gaat, heeft hij laten zien dat hij echt mens is en tot onze wereld wil behoren, en pas dan krijgt hij een naam. Dit laat zich een beetje vergelijken met een veel te vroeg geboren baby'tje bij ons, van wie veel ouders het geboortekaartje pas willen rondsturen als het kindje 'uit de gevarenzone' is. Maar een naam krijgt ook zo'n kwetsbaar kindje bij ons wel al direct. Zelfs een bij de geboorte overleden baby krijgt nu bij ons veelal een naam – waar dit vroeger voor de buitenwereld zo stil mogelijk werd gehouden en er slechts besmuikt over werd gepraat. Tijden kunnen veranderen, gelukkig, en een cultuur dus ook.

Na die eerste check zijn we blij, omdat 'alles goed is' – en ook een beetje opgelucht, omdat je weet – al is het maar in je achterhoofd – dat het ook wel eens niet helemaal kan kloppen.

En daarmee is het dan echt begonnen. Want we zijn blij met elk stapje in de ontwikkeling van ons kind. En daarmee brengt ook een **eerste lachje** vreugde, niet alleen omdat het een teken van welbevinden is, maar vooral ook doordat dit lachje een reactie was op jouw pogingen contact met hem te maken – er is interactie en communicatie mogelijk!

Dit zijn menselijke eigenschappen, die je natuurlijk verwacht, ook mág verwachten, maar waarvan je pas zeker weet dat 'het er ook echt in zit' als je het ziet. En dan volgen nog 'omrollen' als motorische vaardigheid, en 'brabbelen' als stemoefening – en als je daar verschillende intonaties (klankwisselingen) in hoort, weet je dat het met het gehoor ook goed zit – al wist je dat (tegenwoordig) al uit de gehoorstest in het consultatiebureau.

Knietjes er onder trekken, kruippogingen, en dan **kruipen** – niets op de grond is meer veilig, en alles wat onveilig is moet van de grond af ..... of je zet je kind in de box. "Hè nee, niet in zo'n box opsluiten" hoor ik menigeen zeggen – een box in de kamer is misschien nog wel wat, maar dan alleen om even in te slapen. Toch valt er [voor een box](#) echt veel te zeggen **.

Ook **eenkennigheid** is een opstapje. Maar, zal je zeggen, dat is toch geen verworvenheid? Want het is juist enorm lastig en raar, dat hij ineens niet meer bij vreemden op schoot wil zitten, en nog pijnlijker, ook niet bij oma! En toch is het een verworvenheid – daarover lees je meer in ['Eenkennigheid'](#) ***.

En dan de eerste keer dat hij "**mamma**" zegt – hij herkent je, en noemt jou 'mamma', een vlam van vreugde. Vanaf nu gaat [taal](#) een belangrijke rol spelen in jullie onderlinge communicatie ****. Dat moet geoefend worden, niet even maar veel, en nog heel lang. En wat een mogelijkheden gaan daaruit ontstaan.

Je kind trekt zich op, aan de box of een stoel, en **gaat staan**. En niet zo lang daarna gaat hij **lopen**. Daarbij houdt hij zich eerst nog goed vast, en als het te eng wordt gaat hij gauw zitten, of legt de rest van het traject kruipend af – als het goed is, en gelukkig is het bijna altijd goed.

Soms een wat alternatief pad

De ontwikkeling tot lopen kan overigens ook wel iets anders verlopen, zonder dat dit duidelijke consequenties heeft. Zo zijn er kinderen, die niet tot werkelijk kruipen komen, maar op hun billen door de kamer schuiven, waarbij meestal een beentje als 'voortbewegings-beentje' gebruikt wordt. Deze manier van 'kruipen' biedt wat minder variatiemogelijkheden dan gewoon kruipen. En hoewel we liever wat meer variatie zien in bewegingspatronen, maken we ons tegenwoordig niet zoveel zorgen meer over '**billen-schuiven**' en zien we dit als een wat alternatieve ontwikkelingsfase.

Ook zijn er kinderen die zodra ze kunnen staan, zonder zich vast te houden **meteen de open ruimte van de kamer inlopen**, zonder aarzeling. Dat ziet er leuk uit, zo'n parmantig hummeltje, en toch past daar een voorzichtige kanttekening bij. Het kan namelijk betekenen, dat zo'n kindje (wat van) de aangeboren terughoudendheid mist die normaal gesproken gepaard gaat met welke eerste stap dan ook. En wat extra ouderlijke begeleiding (en zo nodig wat professionele hulp) kan hem er dan deels voor behoeden, dat hij later hier vaak 'z'n neus bij stoot'. Niet alleen letterlijk, maar ook figuurlijk. Want in de omgang met anderen kan het spontaan op mensen afstuiten ('ruimte nemen') leuk zijn zolang je erg klein bent, maar zodra je wat groter bent kan dit ook flink irritant zijn. Want binnen prettige onderlinge verhoudingen zijn naast 'ruimte nemen' ook 'ruimte geven' en 'ruimte delen' belangrijk [88]. En om dat goed te kunnen afwegen is enige aarzeling, en dus tijd, nodig (vergelijk het ook met '[grensbeleving](#)' – zie blz 5 van het flipboek 'Inleiding Ervaringshuis').

Gelukkig gebeurt het **zelden** dat de opeenvolgende ontwikkelingsfasen tot en met het lopen niet goed gaan, en ja, dan is er nader onderzoek en extra begeleiding nodig.

Het zijn allemaal 'opstapjes', verworvenheden waar je als ouders blij om bent. Je wist wel dat het er in moest zitten, maar pas als je het ziet gebeuren krijg je er de bevestiging van – reden voor blijdschap, of zelfs een klein gezins-feestje.

Na het laatste opstapje, waarin je kind echt is gaan praten, en waarin hij met kleine stapjes in vooruit gaat, houden de echt nieuwe verworvenheden op. Niet dat er dan niets meer te vieren is, want **mijlpalen** komen er nog genoeg: verjaardagen, voor het eerst naar school, middelbare school, studeren, huwelijk, een kind krijgen enzovoorts. Maar mijlpalen zijn door de buitenwereld aangebrachte merktekens, een opstapje bepaalt een kind zelf.

Voortplanting

Ho ..... wacht even, want een kind krijgen, dat is toch ook een nieuwe verworvenheid, en dus een echte 'opstap'?! Ach ja, natuurlijk, en daar ging bevruchting en **zwangerschap** aan vooraf, wat meestal ook reden tot vreugde is, al hou je dat aanvankelijk nog even stil, wetende dat zoiets nog mis kan gaan. Het huwelijk en de een eerste huwelijksnacht vormen in wezen een mijlpaal, al werd dit vroeger als 'opstap' gevierd (en in sommige culturen nog wel, tot en met het openlijk tonen van het bebloede beddenlaken aan toe).

En dáárvoor? Tsjá, daarvoor was er toch echt ook nog een heuse opstap, al praten we daar niet graag over, en zeker niet in een feestelijke sfeer of bewoordingen. Dat was toen je lijf liet zien dat je vruchtbaar kon zijn. Dat was bij je **eerste menstruatie** als blijk van het 'vrouw zijn', en bij de **eerste zaadlozing** als jongen (dit veelal in de vorm van een 'natte droom') ten teken van de mogelijkheid vader te worden.

Waarom we met onze kinderen niet tijdig over die komende gebeurtenis praten is het gevolg van een puriteins stukje cultuur in onze westerse samenleving, waar niet alleen ouderen maar eigenlijk alle volwassenen mee behept zijn. Eigenlijk is dat meer dan jammer, want niet alleen komt daarmee een heel wezenlijke opstap in de ontwikkeling van tieners in een dubieus daglicht te staan, zij kunnen er ook heel onzeker, zelfs angstig van worden. Dat komt doordat er slechts in bedekte termen en wat besmuikt over gesproken wordt. Het is

geen uitzondering als een meisje pas iets over menstruatie verneemt, als ze een bloedvlek in haar kleding bemerkt, of daar op gewezen wordt – een angstige ervaring. En een moeder die dan zegt: “Ach gos, kind, nu al?”, bij het aanreiken van maandverband en een korte uitleg er over – allesbehalve feestelijk dus.

Dat ook deze blijk van vruchtbaarheid wel degelijk als **feestelijke opstap** gevierd kan worden, leren meerdere andere culturen. Vaak gebeurt dat groepsgewijs, in de vorm van een initiatie – een gezamenlijke stap uit de kindertijd naar de volwassenheid, een ‘overgangsritueel’ waar het hele dorp aan deelneemt. Dat zie ik hier niet gauw gebeuren, al lijkt een overgangsritueel als de ‘eerste communie’ in de katholieke kerk hier wel enigszins op.

Wat iets dichter bij ons staat is de (van oorsprong Indische) moeder, die met haar dochter op mijn spreekuur kwam en vertelde, dat ze gisteren een taart had gebakken voor een huiselijk feestje, omdat haar zoon zijn eerste zaadlozing had gehad. Zelf stond ik daar even vreemd van te kijken, maar de rustige en opgewekte manier waarop ze het vertelde, en de glinstering in de ogen van het meisje bij de gedachte aan het feestje en de lekkere taart, deden mij beseffen dat hier iets heel wezenlijks had plaatsgevonden. Het meisje, hoewel iets jonger dan haar broer, had nog niet zo lang geleden zelf ook háár feestje binnen de gezinskring mogen vieren. Ze praatte daar open over, zelfs een beetje trots, en ik besepte hoeveel positiever deze benadering was dan onze veelal besmukte Nederlandse aanpak. Dat ik ook hierin niet mag generaliseren, leerde mij de autobiografische roman “Een sluier van zand” [89]. Binnen een voor haar als Nederlandse volstrekt vreemd huwelijksritueel in Afrika, waarbij ze tijdelijk afgezonderd van de gemeenschap was, grijpt de vertelster terug op een klein ritueel uit haar eigen jeugd : “Als laatste doe ik een dun versleten gouden ringetje om mijn pink, dat ik van mijn moeder kreeg op de dag dat ik vruchtbaar werd”.

Dus ook in Nederland kon dit. Wat een zegen zou het zijn voor onze dochters, als zij goed voorbereid zouden zijn bij hun eerste menstruatie, en deze zouden mogen vieren als een bevestiging van hun vrouw zijn ! Zeker een reden dus voor een feestje : samen met je moeder er een dagje (of weekje) op uit, samen naar een musical, ballet of iets anders waar je allebei van houdt, en een klein sieraad als aandenken. Vader zou met zijn zoon ook iets dergelijks kunnen doen, al heeft een eerste zaadlozing meestal al een veel minder negatieve lading dan die menstruatie bij meisjes. Maar ook bij jongens doet de besmukte sfeer geen goed, en verhindert die dat er rustig over seksualiteit gepraat kan worden. Wat dat betreft kunnen we jaloers zijn op die Indische cultuur.

Koester je opstapjes

Is het hiermee klaar voor wat betreft de ‘opstapjes’? Goeddeels wel, en zeker voor wat betreft onze lichamelijke mogelijkheden. Maar wat eigenlijk ook wel opstapjes zijn, mentale opstapjes, dat is als je in je leven ineens ergens bij kunt, als iets binnen jouw bereik komt waar je tevoren vreemd tegenaan keek. Dat ervaar je op school, als je na de nodige leeslessen blijkt een boek te kunnen lezen en je ineens beseft dat je daarmee toegang hebt tot de hele boekenkast. Of je merkt dat je ineens geraakt wordt door bepaalde muziek, muziek die zomaar bij jou tot leven komt, je ontroert, terwijl die muziek je tevoren nog niets zei. Hetzelfde kan je in de beeldende kunst overkomen, of in de wiskunde of de filosofie. Je mag je gelukkig prijzen als zulke opstapjes je ook nog na je jeugd ten deel vallen.

Bronnen

[88] Derks, Ger - haptonomisch fysiotherapeut (zie ook ‘[Bewogen bewegen](#)’ op deze site)

[89] Oosterom, Wiljo – *Een sluier van zand* – Uitgever Wereldbibliotheek 2011

- * - [Is het een meisje of een jongen?](#)
- ** - [Niet in de box – Of tóch ?](#)
- *** - [Eenkennigheid](#) – alleen maar lastig ??
- **** - [Mijn kind praat nog niet.](#)